

Monumentnummer*: 532298

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 juli 2016
Kadaster deel/nr 82813/33

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Utrecht Utrecht Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Utrecht

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Maarsse	K			1224
Utrecht	AA			34
Utrecht	AA			110
Utrecht	AA			33
Maarsse	K			1293
Maarsse	K			1294
Utrecht	AA			87
Utrecht	AA			36
Utrecht	AA			35

Omschrijving**

Cluster 30. Schut / sluisje.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

SCHUT / SLUISJE als civiel en militair waterbouwkundig onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluisen, stuwen, vaarten en kanalen, waarmee het peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. De vaarten en kanalen waren vaak reeds ter plaatse aanwezig en vergden dan hoogstens enige aanpassing. Bij het Fort De Gagel zijn verschillende waterwerken tot stand gebracht die dienden tot het nauwkeurig reguleren van de gewenste peilen van inundatievelden en fortgracht. Hiertoe behoorden in verschillende fasen aangelegde schotbalkkeringen / damsluisen en een schut. Het schut bevindt zich ten zuidoosten van het fort in de wetering langs de Gageldijk, net buiten de fortgracht en het komt al voor op de kaart van 1873 - en als 'sluis' ook op de kaart van rond 1850. Het sluisje kende zowel een civiele als een militaire functie, daar het deel uitmaakte van de grens tussen twee polders (Polder Binnenweg en Polder Gagel) en - als onderdeel van de komkering Kerkeindsche Dijk - ook tussen twee inundatiekommen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het schut raakte in 1939/1940 beschadigd bij de aanleg van versterkingen bij het fort. Het schut / sluisje is in relatief recente tijd (opnieuw?) gerestaureerd / gereconstrueerd onder gebruikmaking van grotendeels nieuwe materialen, maar vertoont sterke overeenkomsten met een vergelijkbaar, authentiek exemplaar aan de Voordorpsedijk nabij Fort Blauwkapel. Dit schut onderscheidt zich vooral van het sluisje bij Fort De Gagel door aanwezigheid van een houten afdakje boven het windwerk. Authentieke exemplaren van dit type schut / sluis zijn zeldzaam.

Omschrijving

SCHUT / SLUISJE ter regulering van het waterniveau en aangebracht op de overgang van de fortgracht naar de wetering langs de Gageldijk. Het vrijwel geheel in ijzer uitgevoerde mechaniek van het schut heeft aan weerszijden betonnen vleugels of keermuren en een houten schuif als waterkering. De schuif kan worden bewogen via een windas en een handmatig te bedienen rad met spaken. Boven de windas een afdakje in metaal.

Waardering

Het SCHUT / SLUISJE bij het Fort De Gagel is van algemeen belang vanwege:

- * Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.
- * Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op en ontstond als uitvloeisel van - het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw) en - de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een onderdeel dat oorspronkelijk vermoedelijk dateert van omstreeks het midden van de 19de eeuw, namelijk een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische waterbouwkunde.

- * Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, alsmede vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.
- * Het onderdeel is representatief (karakteristiek) omdat het een goed voorbeeld is van toepassing van dit type kering in een gecombineerde civiele en militaire situatie en typologisch is er sprake van zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Versperring

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument